

Shluková analýza

Motivace:

S problematikou klasifikace objektů do skupin se v praxi setkáváme velmi často. Např. biolog studuje vnitrodruhovou variabilitu určitého druhu. Na 50 lokálních populacích změřil biometrické charakteristiky (jako je délka nejvyššího listu, délka korunní trubky, počet květů apod.) a zjišťuje, zda jsou si určité skupiny populací podobnější než jiné, zda tvoří shluky. Jako první použil pojem „shluková analýza“ Američan Robert C. Tryon v roce 1939:

„Shluková analýza je obecný logický postup formulovaný jako procedura, pomocí níž seskupujeme objektivně jedince do skupin na základě jejich podobností a rozdílností.“

Neexistuje žádná použitelná definice termínu "shluk" a je mnoho zastánců tvrzení, že je již příliš pozdě na to nějakou vytvořit. Navzdory faktu, že neexistuje definice, je zřejmé, že mají shluky určité vlastnosti. Mezi nejdůležitější patří:

Hustota je vlastnost shluku, který je definován jako relativně hustá množina bodů v prostoru, v porovnání s ostatními oblastmi v prostoru, které mohou mít poměrně mnoho nebo žádné body. Neexistuje žádná absolutní míra hustoty, ale pojetí je intuitivně zřejmé.

Rozptyl je stupeň rozptýlení bodů v prostoru od středu shluku.

Dimenze je vlastnost úzce spojená s rozptylem. Jestliže může být shluk identifikován, je pak možné změřit jeho "poloměr"

Forma je jednoduše uspořádání bodů v prostoru.

Separace je stupeň toho, jak mnoho shluky v prostoru přecházejí nebo leží stranou. Například mohou být shluky relativně blízko k jinému shluku s žádnými zřetelnými hranicemi nebo od sebe mohou být velice izolovány a mají mezi sebou velké mezery.

Všechny tyto vlastnosti mohou být dohromady použity k popsání jakéhokoliv typu shluků v prostoru. Pak můžeme shluky popsat jako "nepřerušované oblasti prostoru obsahující relativně velkou hustotu bodů, oddělených od dalších takových oblastí oblastmi, které obsahují relativně malou hustotu bodů. Důležitost tohoto popisu je v tom, že předtím než se uskuteční analýza dat, neomezuje chápání tohoto pojmu na žádnou konkrétní podobu.

Metody hledání shluků můžeme rozdělit na dvě velké skupiny: hierarchické metody a nehierarchické metody.

- a) **Hierarchické metody** vytvářejí shluky, které mají různou hierarchickou úroveň – shluky vyšší hierarchické úrovně obsahují shluky nižší úrovně. Hierarchické metody jsou buď aglomerativní (menší shluky se postupně spojují do větších shluků) nebo divizní (celý soubor je nejprve chápán jako jeden shluk a postupně se dělí na menší shluky. Zde se seznámíme s aglomerativním hierarchickým algoritmem. Výsledky hierarchických metod se graficky znázorňují pomocí dendrogramu, což je binární strom znázorněný buď vertikálně nebo horizontálně. V dendrogramu každý uzel představuje shluk. V horizontálním dendrogramu horizontální směr reprezentuje vzdálenosti mezi shluky. Vertikální řezy dendrogramem představují rozřídění objektů do shluků.
- b) **Nehierarchické metody** nevytvářejí hierarchickou strukturu. Rozkládají původní množinu objektů do několika disjunkt-ních shluků tak, aby bylo splněno určité kritérium. Zde se seznámíme s metodou k-průměrů, která umožňuje provést rozklad množiny objektů do předem specifikovaného počtu shluků.

Shluková analýza nachází uplatnění v celé řadě oborů, např. v biologii, psychologii, geografii, technice i marketingu.

Shluková analýza je ovšem průzkumovou metodou a měla by sloužit jako určité vodítko při dalším zpracování dat.

Cíl shlukové analýzy

Vycházíme z p -rozměrného datového souboru $\begin{pmatrix} x_{11} & \dots & x_{1p} \\ \dots & \dots & \dots \\ x_{n1} & \dots & x_{np} \end{pmatrix}$, který získáme tak, že na každém z n objektů změříme hodnoty

p znaků $X_1, \dots, X_p$. Cílem shlukové analýzy je roztržení těchto n objektů do několika pokud možno stejnorodých (homogenních) skupin (shluků, clusterů). Požadujeme, aby objekty uvnitř shluků si byly podobné co nejvíce, zatímco objekty z různých shluků co nejméně. Přesný počet shluků většinou není předem znám.

Podobnost objektů

Podobnost (či rozdílnost) objektů posuzujeme pomocí různých měř vzdálenosti. Pro znaky intervalového či poměrového typu nejčastěji používáme euklidovskou vzdálenost. Necht' k -tý objekt je popsán vektorem pozorování $\mathbf{x}_k = (x_{k1}, \dots, x_{kp})^T$ a l -tý objekt vektorem

$\mathbf{x}_l = (x_{l1}, \dots, x_{lp})^T$. **Euklidovská vzdálenost** k -tého a l -tého objektu:

$$d_{kl} = \sqrt{\sum_{j=1}^p (x_{kj} - x_{lj})^2}.$$

Vzdálenosti vypočtené pro všechny dvojice objektů se uspořádají do **matice vzdáleností**

$$\mathbf{D} = \begin{pmatrix} 0 & d_{12} & \dots & d_{1n} \\ d_{21} & 0 & \dots & d_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ d_{n1} & d_{n2} & \dots & 0 \end{pmatrix}. \text{ Je zřejmé, že je to čtvercová symetrická matice, která má na hlavní diagonále nuly.}$$

Příklad:

Uvažme datový soubor, který vznikl tak, že 6 žáků absolvovalo 4 testy, které měří následující veličiny:

X_1 – přírodovědné znalosti,

X_2 – literární vědomosti,

X_3 – schopnost koncentrace,

X_4 – logické myšlení.

Testy se hodnotí na škále od 1 do 10 (1 = špatný výsledek, 10 = výborný výsledek)

	Výsledky testů			
	1 X_1	2 X_2	3 X_3	4 X_4
1	7	9	10	8
2	9	8	8	10
3	4	3	1	2
4	2	3	2	2
5	3	1	2	4
6	1	1	1	4

Vypočtete matici euklidovských vzdáleností.

Řešení:

Statistiky – Vícerozměrné průzkumné techniky – Shluková analýza – Spojování (hierarchické shlukování) – OK – Proměnné X_1 – X_4 – OK – na záložce Detaily vybereme Shlukovat Případy (řádky) – OK – na záložce Detaily vybereme Matice vzdáleností.

Případ	Euklid. vzdálenosti (pca)					
	P_1	P_2	P_3	P_4	P_5	P_6
P_1	0,0	3,6	12,7	12,7	12,6	14,0
P_2	3,6	0,0	12,8	13,2	12,5	14,1
P_3	12,7	12,8	0,0	2,2	3,2	4,1
P_4	12,7	13,2	2,2	0,0	3,0	3,2
P_5	12,6	12,5	3,2	3,0	0,0	2,2
P_6	14,0	14,1	4,1	3,2	2,2	0,0

Hierarchické shlukování

Při aplikacích shlukové analýzy se nejčastěji používá aglomerativní hierarchická procedura. Její princip spočívá v postupném slučování objektů, a to nejprve nejbližších a v dalších krocích pak stále vzdálenějších.

Algoritmus:

1. krok: Každý objekt považujeme za samostatný shluk.
2. krok: Najdeme dva shluky, jejichž vzdálenost je minimální.
3. krok: Tyto dva shluky spojíme v nový, větší shluk a přepočítáme matici vzdáleností. Její řád se sníží o 1. Vrátíme se na 2. krok.

Funkce algoritmu končí, až jsou všechny objekty spojeny do jediného shluku.

Vzdálenost mezi shluky se počítá různými způsoby. Uvedeme čtyři z nich.

a) **Metoda nejbližšího souseda**: Vzdálenost mezi dvěma shluky je minimem ze všech vzdáleností mezi jejich objekty.

Nevýhoda: řetězový efekt (spojují se shluky, jejichž dva objekty jsou sice nejbližší, ale vzhledem k většině ostatních objektů nejde o nejbližší shluky)

Výhody: Je invariantní k monotónním transformacím matice podobností a není ovlivněna vazbami v datech. První vlastnost, invariantnost k monotónní transformaci, je celkem důležitá, neboť téměř všechny další hierarchické aglomerativní metody tuto vlastnost nemají. To znamená, že metoda nejbližšího souseda je jedna z mála metod, které nejsou ovlivněny žádnou transformací dat.

b) **Metoda nejvzdálenějšího souseda**: Vzdálenost mezi dvěma shluky je maximem ze všech vzdáleností mezi jejich objekty.

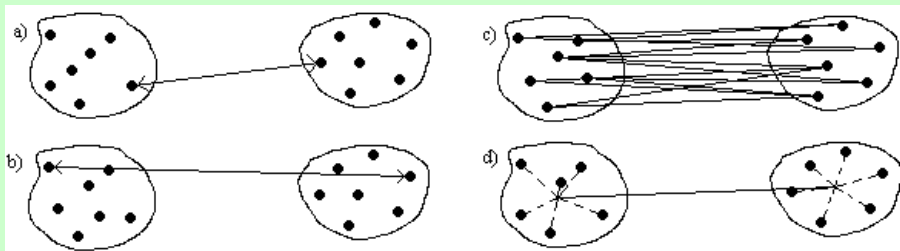
Výhoda: odpadá řetězový efekt, vede k tvorbě relativně malého počtu poměrně kompaktních shluků.

c) **Metoda průměrné vazby**: Vzdálenost mezi dvěma shluky je průměrem ze všech vzdáleností mezi jejich objekty.

Vede k podobným výsledkům jako metoda nejvzdálenějšího souseda.

Tyto tři metody nevyžadují původní data, stačí jim matice vzdáleností.

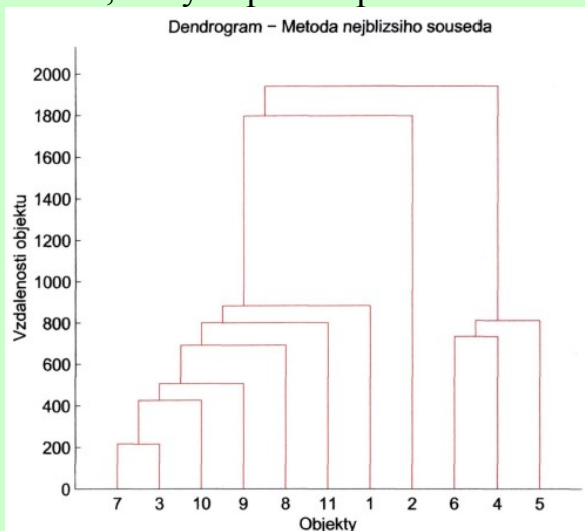
d) **Wardova metoda**: Vybírá takové shluky ke sloučení, kde je minimální součet čtverců odchylek všech pozorování od příslušných shlukových průměrů. Obecně lze říci, že je tato metoda velmi účinná, ale má tendenci tvořit poměrně malé shluky. Požaduje vyjádření vzdálenosti objektů čtvercovou euklidovskou vzdáleností.

Schematické znázornění: a) metoda nejbližšího souseda, b) metoda nejvzdálenějšího souseda, c) metoda průměrné vazby, d) Wardova metoda

Výsledky aglomerativní hierarchické procedury se zpravidla znázorňují pomocí **dendrogramu**.

Na svislé ose připravíme stupnici pro hladiny spojování. Dole začíná strom n větvemi a v každém kroku spojíme dvě větve v bodě, který odpovídá příslušné hladině spojení.

Kofenetický koeficient korelace

Různé shlukovací procedury mohou poskytovat různé výsledky. K posouzení shody mezi maticí vzdáleností objektů a výsledkem dané shlukovací metody je možno použít např. **kofenetický koeficient korelace**. Posuzuje míru shody mezi maticí vzdáleností objektů a výsledkem dané shlukovací metody. Je to koeficient korelace mezi $n(n-1)/2$ prvky umístěnými nad (nebo pod) hlavní diagonálou matice vzdáleností a odpovídajícími prvky kofenetické matice. Přitom (i,j) -tý prvek této matice je definován jako ta vzdálenost i -tého a j -tého objektu, při níž jsou tyto objekty poprvé spojeny do jednoho shluku. Této vzdálenosti se říká **kofenetická vzdálenost**. Z uvažovaných shlukovacích metod pak vybereme tu, která poskytuje nejvyšší kofenetický koeficient korelace.

Upozornění: Systémy STATISTICA a SPSS bohužel neposkytují kofenetický koeficient korelace. Je možno ho získat pomocí systému MATLAB.

Návod: Do matice X uložíme zkoumaný datový soubor.

$Y = \text{pdist}(X, 'euclid')$ ... poskytne řádkový vektor obsahující prvky nad hlavní diagonálou matice euklidovských vzdáleností.

$Z = \text{linkage}(Y, 'single')$ ... poskytne matici o $n-1$ řádcích a 3 sloupcích, která obsahuje informace potřebné pro sestavení dendrogramu (parametr single je pro metodu nejbližšího souseda, pro metodu nejvzdálenějšího souseda je complete, pro metodu průměrné vazby average a pro Wardovu metodu ward).

$c = \text{cophenet}(Z, Y)$ ... poskytne kofenetický koeficient korelace.

$\text{dendrogram}(Z)$ ... vykreslí se dendrogram pro výsledky zvolené hierarchické aglomerativní procedury.

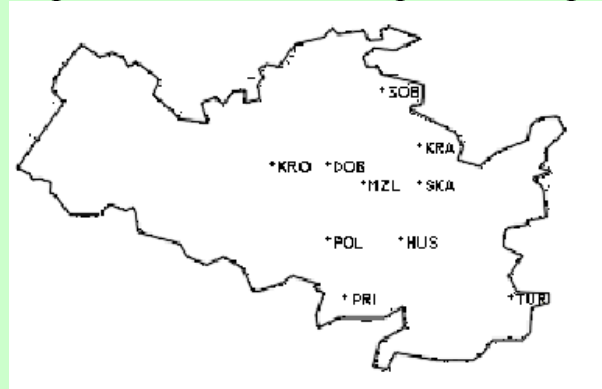

Příklad: Tento příklad vychází z publikace

Budíková, Marie. Aplikace shlukové analýzy v ekologii. Praha : Jednota českých matematiků a fyziků, 2001. 8 s. Sborník prací 11. letní školy ROBUST 2000.

V rámci jedné z bakalářských prací obhájěných na katedře geografie byly shromážděny údaje o průměrných měsíčních koncentracích oxidu siřičitého v letech 1984 – 1998 na 10 monitorovacích stanicích umístěných na území města Brna.

Jednalo se o stanice umístěné v lokalitách Dobrovského, Húskova, Krasová, Kroftova, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Polní, Přízřenice, Skaunicové, Soběšice a Tuřany, ve zkratkách DOB, HUS, KRA, KRO, MZL, POL, PRI, SKA, SOB a TUR. Tyto údaje měly – mimo jiné – posloužit také k řešení problému optimalizace sítě stanic.

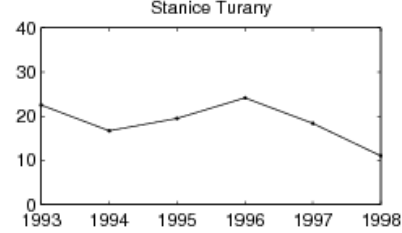
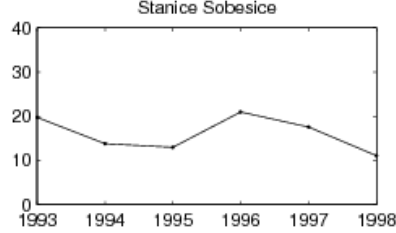
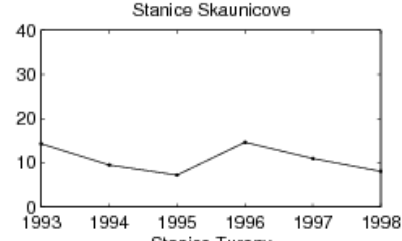
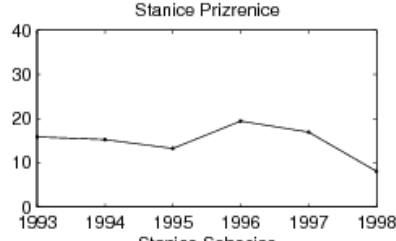
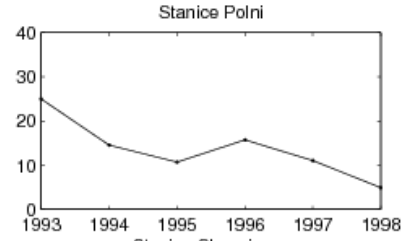
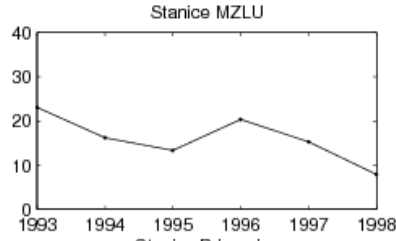
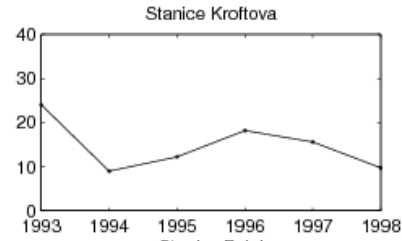
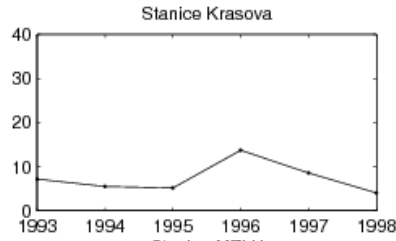
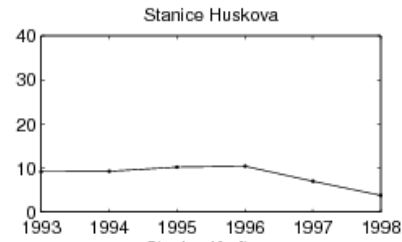
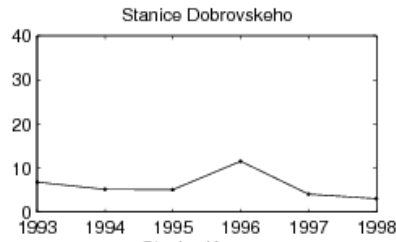
Uvedené stanice jsou obhospodařovány jednak brněnskou pobočkou ČHMÚ (to jsou stanice KRO, MZL, PRI, SOB, TUR) a jednak MHS (to jsou stanice DOB, HUS, KRA, POL, SKA). Každá z těchto organizací však zjišťuje hodnoty SO₂ jinou metodou – ČHMÚ gravimetrickou a MHS aspiračně kolorimetrickou. Teprve od r.1993 jsou výsledky kolorimetrické metody přepočítávány tak, aby odpovídaly výsledkům metody gravimetrické.

Do našeho zpracování byly tedy zahrnuty údaje až od r. 1993, konkrétně jsme se zabývali průměrnými ročními koncentracemi SO₂. Jenom na okraj uvádím, že podle zákona o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami činí nejvyšší přípustná průměrná roční koncentrace SO₂ 60 mikrogramů na metr krychlový.

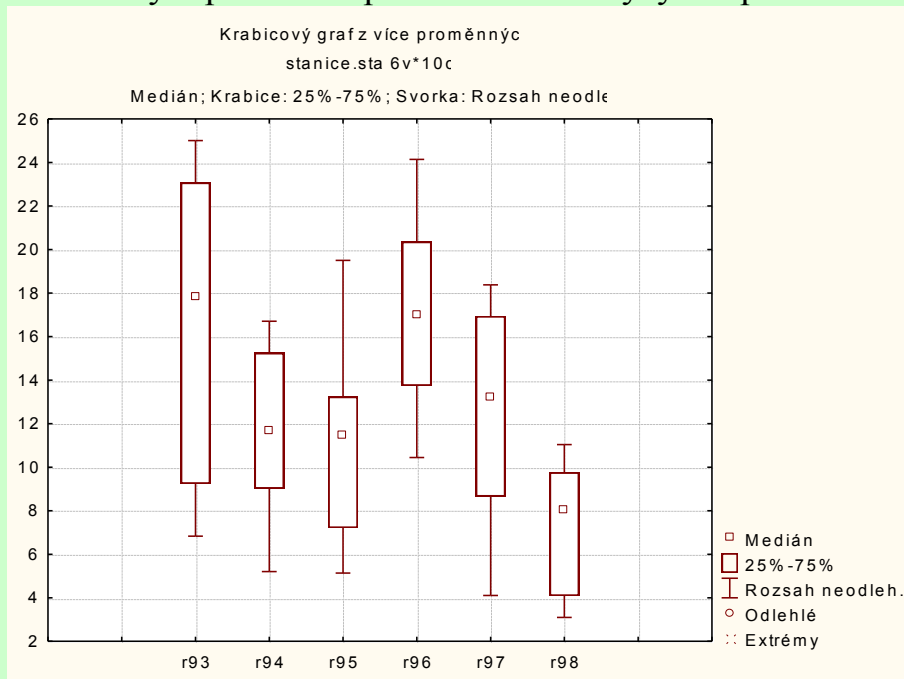
Každá ze sledovaných 10 stanic byly popsána šesti údaji, jak vidíme v této tabulce.

	1 r93	2 r94	3 r95	4 r96	5 r97	6 r98
DOB	6,828	5,202	5,137	11,568	4,104	3,097
HUS	9,241	9,281	10,259	10,442	7,035	3,857
KRA	7,205	5,535	5,197	13,741	8,651	4,085
KRO	24,039	9,018	12,237	18,189	15,601	9,762
MZL	23,079	16,222	13,353	20,363	15,312	7,925
POL	25,005	14,568	10,723	15,76	11,068	4,916
PRI	15,874	15,251	13,241	19,435	16,943	8,081
SKA	14,297	9,49	7,209	14,434	10,961	8,063
SOB	19,728	13,772	12,943	20,948	17,564	11,039
TUR	22,524	16,708	19,502	24,144	18,377	11,024

Časové řady ročních hodnot znečištění na sledovaných stanicích máme znázorněny na následujícím obrázku.

Naším cílem bylo najít stanice, které mají podobné rysy chování, tedy vytvořit skupiny (shluky) takových stanic. Prvním krokem bylo provedení průzkumové analýzy dat pomocí krabicových diagramů.

Na první pohled je zřejmé, že údaje v jednotlivých letech vykazují dosti rozdílnou variabilitu, největší v r. 1993, nejmenší v r. 1998. Provedli jsme tedy standardizaci a nadále pracovali se standardizovanými hodnotami.

Datový soubor standardizovaných hodnot

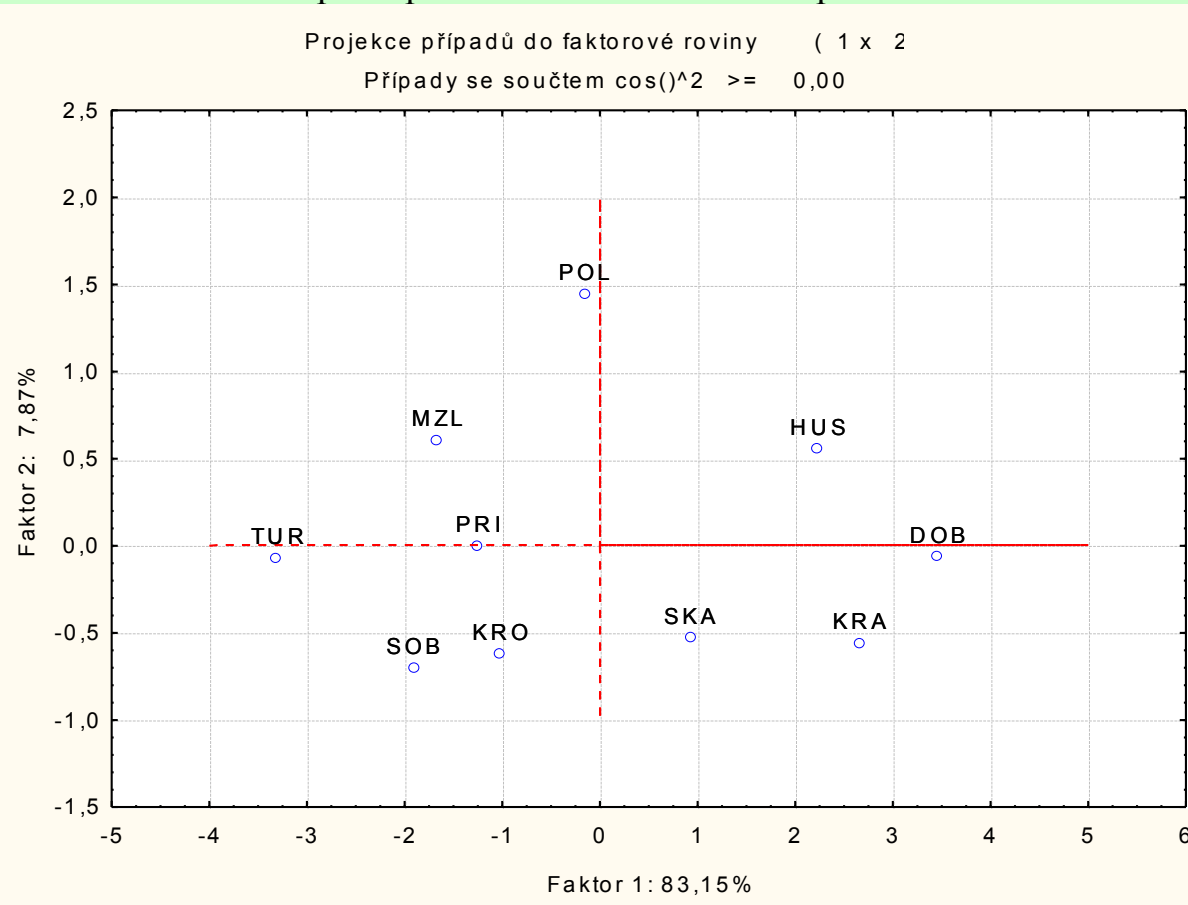
	1 r93	2 r94	3 r95	4 r96	5 r97	6 r98
DOB	-1,398	-1,457	-1,34	-1,205	-1,722	-1,363
HUS	-1,059	-0,514	-0,165	-1,459	-1,126	-1,11
KRA	-1,345	-1,38	-1,326	-0,714	-0,796	-1,034
KRO	1,0192	-0,575	0,2882	0,2906	0,619	0,8596
MZL	0,8844	1,0904	0,5441	0,7816	0,5601	0,2469
POL	1,1549	0,7081	-0,059	-0,258	-0,304	-0,757
PRI	-0,128	0,866	0,5184	0,572	0,8923	0,2989
SKA	-0,349	-0,466	-0,865	-0,557	-0,326	0,2929
SOB	0,4138	0,5241	0,4501	0,9137	1,0188	1,2855
TUR	0,8065	1,2028	1,954	1,6355	1,1843	1,2805

Nyní přistoupíme k vizualizaci dat na ploše prvních dvou hlavních komponent.

Vlastní čísla korelační matice a související statistiky (stanice.sta)				
Pouze aktiv. proměnné				
Pořadí v l.č.	v.l. číslo	% celk. rozptylu	Kumulativ. v.l. číslo	Kumulativ. %
1	4,989279	83,15465	4,989279	83,1546
2	0,472272	7,87121	5,461551	91,0259
3	0,300851	5,01419	5,762402	96,0400
4	0,129928	2,16547	5,892330	98,2055
5	0,073190	1,21984	5,965521	99,4253
6	0,034479	0,57466	6,000000	100,0000

1. hlavní komponenta vyčerpává 83,15% variability dat a druhá 7,87%.

Rozmístění stanic na ploše prvních dvou hlavních komponent:

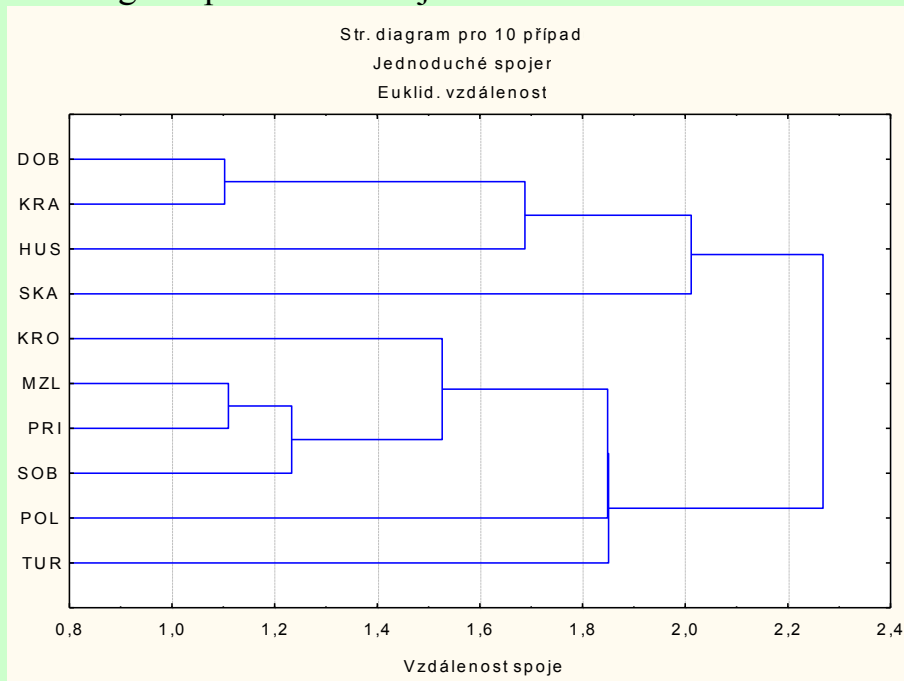

Z rozmístění stanic na ploše prvních dvou hlavních komponent lze usoudit, že stanice DOB, KRA, HUS, SKA mohou tvořit jeden shluk, stanice KRO, SOB, PRI, TUR, MZL druhý shluk a stanice POL se chová poněkud atypicky.

Pro standardizované proměnné r93 až r98 provedeme shlukovou analýzu s euklidovskou vzdáleností a čtyřmi metodami: nejbližšího souseda, nejbzdálenějšího souseda, průměrné vazby a Wardovu metodu. Výsledky znázorníme pomocí dendrogramu.

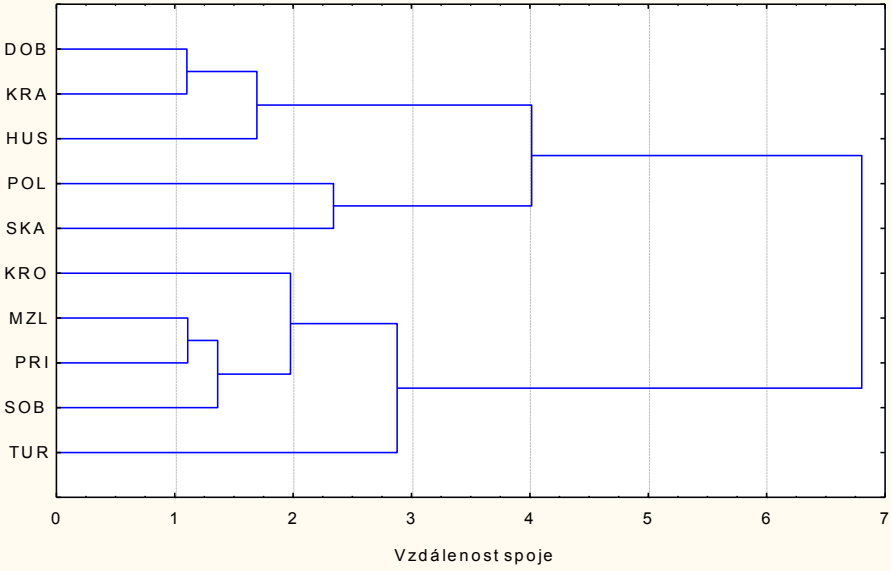
Statistiky – Vícerozměrné průzkumné techniky – Shluková analýza Spojování (hierarchické shlukování) – OK - Proměnné r93, ..., r98, OK, Detaily - Shlukovat případy (řádky) – Pravidlo slučování: Jednoduché spojení – Míry vzdálenosti: Euklidovské vzdálenosti - OK – Horizontální graf hierarch. stromu. Euklidovská vzdálenost a metoda nejbližšího souseda je nastavena implicitně. Pro další dvě metody změním Pravidlo slučování z Jednoduchého spojení na Úplné spojení resp. Nevážený průměr skupin dvojic resp. Wardova metoda.

Dendrogram pro metodu nejbližšího souseda:

Dendrogram pro metodu nejvzdálenějšího souseda:

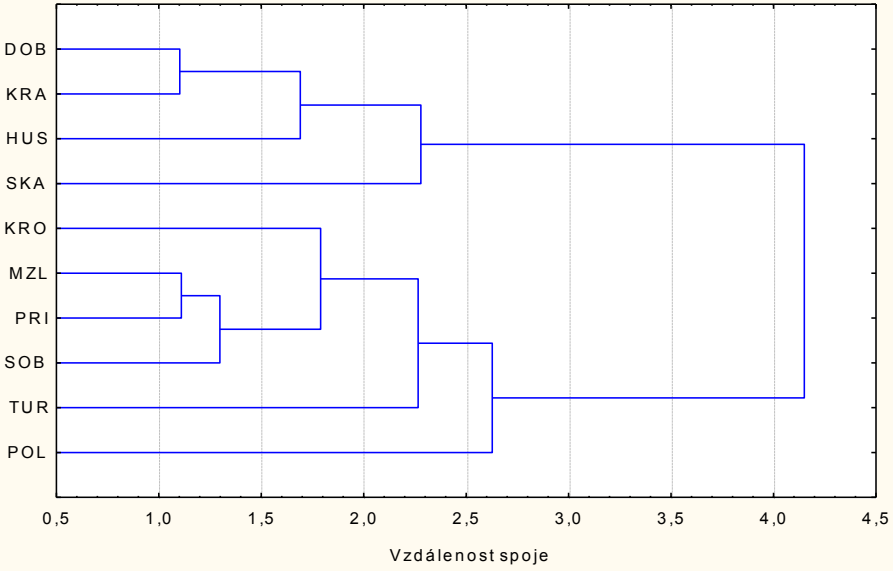
Str. diagram pro 10 případ
Úplné spojení
Euklid. vzdálenost

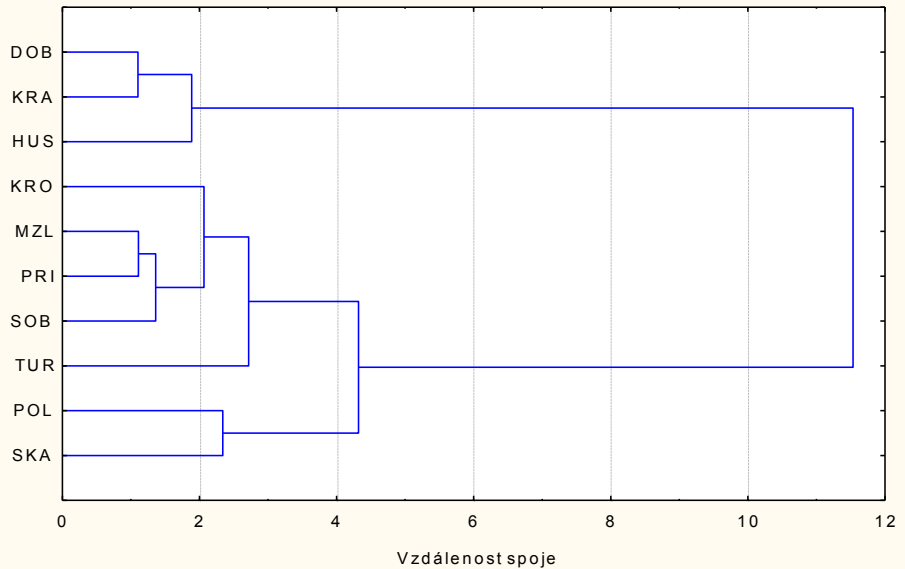
Dendrogram pro metodu průměrné vazby:

Str. diagram pro 10 případ
Nevážený průměr skupin dvoj
Euklid. vzdálenost

Dendrogram pro Wardovu metodu:

Str. diagram pro 10 případ
Wardova metoda
Euklid. vzdálenost

Uvedené metody dávají poněkud rozdílné výsledky. Shodu mezi maticí vzdáleností a dendrogramem posoudíme pomocí kofenetických koeficientů korelace. Tyto koeficienty byly vypočítány pomocí systému MATLAB.

metoda	koefenetický koeficient
nejbližšího souseda	0,8133
nejvzdálenějšího souseda	0,8262
průměrné vazby	0,8312
Wardova	0,8253

Nejvyšší kofenetický koeficient poskytla metoda průměrné vazby, tedy nadále budeme uvažovat její výsledky. Při pohledu na dendrogram pro metodu průměrné vazby zjistíme, že bude vhodné rozdělit stanice do dvou shluků. Stanice DOB, KRA, HUS a SKA tvoří jeden shluk, zbylých šest stanic druhý shluk. Přitom stanice POL, která se na ploše prvních dvou hlavních komponent poněkud vyčleňovala, se ke 2. shluku skutečně připojí nejpozději. Průběh shlukování vidíme na tzv. rozvrhu shlukování:

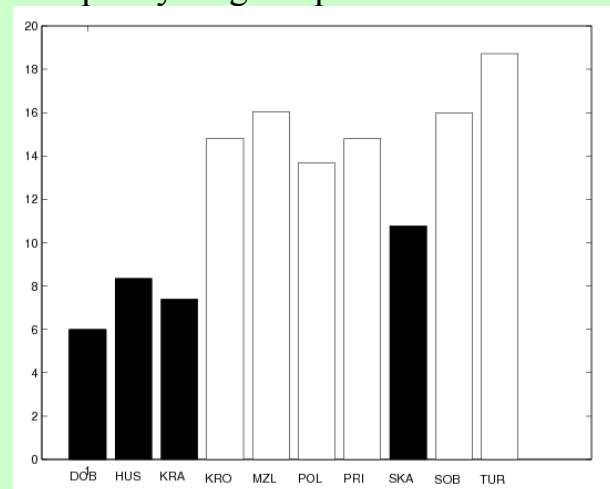
linkage distance	Amalgamation Schedule (stanice.sta)									
	Unweighted pair-group average									
	Euclidean distances									
	Obj. No. 1	Obj. No. 2	Obj. No. 3	Obj. No. 4	Obj. No. 5	Obj. No. 6	Obj. No. 7	Obj. No. 8	Obj. No. 9	Obj. No. 10
1,102663	DOB	KRA								
1,109963	MZL	PRI								
1,298066	MZL	PRI	SOB							
1,690602	DOB	KRA	HUS							
1,789642	KRO	MZL	PRI	SOB						
2,265795	KRO	MZL	PRI	SOB	TUR					
2,279103	DOB	KRA	HUS	SKA						
2,627296	KRO	MZL	PRI	SOB	TUR	POL				
4,150232	DOB	KRA	HUS	SKA	KRO	MZL	PRI	SOB	TUR	POL

Charakteristiky nalezených shluků

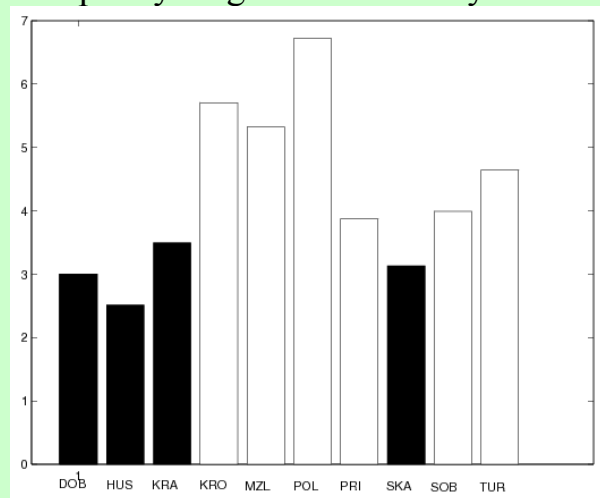
První shluk je tvořen stanicemi, které se vyznačují poměrně nízkými průměrnými ročními koncentracemi oxidu siřičitého (od $6 \mu\text{g}/\text{m}^3$ po $11 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i malými směrodatnými odchylkami (od $2,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ po $3,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$). S výjimkou stanice KRA jsou umístěny v centrální části města.

Druhý shluk obsahuje stanice s vysokými koncentracemi oxidu siřičitého (od $13 \mu\text{g}/\text{m}^3$ po $19 \mu\text{g}/\text{m}^3$) i poměrně velkými směrodatnými odchylkami (od $3,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ po $6,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Tři z nich se nacházejí v okrajových částech Brna (PRI, SOB, TUR), další tři jsou v centru (MZL, KRO, POL).

Sloupkový diagram průměrů

Sloupkový diagram směrodatných odchylek

Výsledek shlukovací procedury, k němuž jsme dospěli, se může jevit poněkud paradoxní. Proč tři stanice (DOB, HUS, SKA) umístěné v centru města vykazují nízké koncentrace SO₂, zatímco jiné tři stanice (MZL, KRO, POL), které se nacházejí rovněž v centru, mají vysoké koncentrace SO₂?

Vysvětlení není jednoznačné. Jak bylo poznamenáno v úvodní části, zkoumané stanice měří koncentrace SO₂ dvěma různými metodami. Přepočtení výsledků kolorimetrické metody je do jisté míry subjektivní záležitostí a velmi závisí na zkušenostech laboranta. Na stanicích DOB, HUS, KRA, POL a SKA se používá kolorimetrická metoda, na ostatních gravimetrická.

Metoda k-průměrů

Chceme-li verifikovat výsledek dané hierarchické shlukovací metody, můžeme tak učinit např. pomocí metody k-průměrů, což je nehierarchická shlukovací procedura, která vychází z následujícího algoritmu:

Algoritmus:

- 1. krok:** Stanovíme počáteční rozklad množiny n objektů do k shluků. Rozklad zpravidla volíme náhodně.
- 2. krok:** Určíme výběrové centroidy v aktuálních shlucích. (Výběrovým centroidem shluku rozumíme hypotetický objekt, jehož vektor pozorování je roven vektoru výběrových průměrů všech objektů patřících do tohoto shluku.)
- 3. krok:** Pro všechny objekty spočteme jejich vzdálenosti od všech výběrových centroidů. Objekt zařadíme do toho shluku, k jehož výběrovému centroidu má nejbližší. Pokud nedošlo v tomto kroku k žádnému přesunu, považujeme aktuální shluky za definitivní, jinak se vracíme ke 2. kroku.

Statistiky – Vícerozměrné průzkumné techniky – Shluková analýza – Shlukování metodou k-průměrů – OK – Proměnné r93 až r98 – Shlukovat: Případy (řádky), na záložce Details ponecháme implicitní počet shluků 2 – OK. Na záložce Details vybereme Členy shluků a vzdálenosti. Dostaneme 2 tabulky, které obsahují názvy stanic v 1. a 2. shluku a vzdálenosti stanic od středu shluku:

Členy shluku číslo 1 (stanice.sta) a v zdálenosti od příslušného středu shluku Shluk obsahuje 4 příp.	
Vzdálen.	
DOB	0,491653
HUS	0,429539
KRA	0,316674
SKA	0,651282
Členy shluku číslo 2 (stanice.sta) a v zdálenosti od příslušného středu shluku Shluk obsahuje 6 příp.	
Vzdálen.	
KRO	0,565838
MZL	0,244349
POL	0,828039
PRI	0,376408
SOB	0,381547
TUR	0,807461

Vidíme, že metoda k průměrů dospěla k témuž výsledku jako metoda průměrné vazby.

1. shluk: DOB, KRA, HUS, SKA.

2. shluk: MZL, PRI, SOB, KRO, TUR, POL.

Tento rozklad vyčerpává 67 % variability obsažené v datech.

Vliv, který mají jednotlivé proměnné na zařazení do shluků, můžeme posoudit pomocí tabulky ANOVA: na záložce Základní výsledky vybereme Analýza rozptylu:

Proměnná	Analýza rozptylu (stanice.sta)					
	Mezisk. SČ	sv	Vnitřní SČ	sv	F	v ýznam. p
r93	7,180394	1	1,819606	8	31,56900	0,000499
r94	6,069239	1	2,930761	8	16,56700	0,003582
r95	5,691066	1	3,308934	8	13,75928	0,005962
r96	6,453049	1	2,546951	8	20,26910	0,001996
r97	6,567978	1	2,432022	8	21,60500	0,001649
r98	4,305515	1	4,694485	8	7,33714	0,026711

Z hodnoty statistiky F vyplývá, že největší vliv má proměnná r93.